

KURDISTAN PRESS

ROJNAMA HEFTEYÎ • HAFTALIK GAZETE

•Tel; [46] Ø8-29 83 32

•Telex; 131 42

•Telefax; Ø8-29 50 56

PRICE

BIHA • FİYAT

2.5 DM

5 Skr

3 G

2.5 Sfr

1 £

1.5 \$

PARİS'TE TOPLANAN ULUSLARARASI KONFERANS

Kimyasal silahlara karşı...

• Konferansa bir bildiri ile başvuran Irak Kürdistan Cephesi, kimyasal silahların üretiminin ve kullanımının yasaklanmasını istedi

• SSCB Dışişleri Bakanı Edward Şivardnadze, Sovyetler Birliği'nin elindeki kimyasal silahları önümüzde yıl tümü ile imha edeceğini açıkladı.

• Irak Kürdistan Cephesi bildirisinde şu ifadelere yer verildi: "Çağrımıza kulak verin! Kürt halkını unutmayın! Çocuklarımızın geleceği alacağınız karar ve önlemlere bağlıdır!"

SAYFA 2

Sosyalist Enternasyonal'e göre

Hükümetler Kürt örgütleri ile dialoga girmelidir!

SAYFA 3

RAPORA AMNESTY A LI SER TIRKIYE

İşkence berdewam e!

RUPEL 4

Gelo wê Arşîvên Osmaniyan bên vekirin?!

RUPEL 4

Anatomiya serê mirov

RUPEL 10

7 Ocak günü Paris'te başlayan ve 5 gün devam edecek olan "Kimyasal Silahlara Karşı Uluslararası Konferans" çalışmalarını sürdürüyor. 140 ülkenin Dışişleri bakanlarının katıldığı konferansın supriz konuşmalarından birini SSCB Dışişleri bakanı Edward Şıvardnadze

yaptı. E.Şıvardnadze, SSCB'nin bu yıl içinde elindeki kimyasal silahları tek yanlı olarak yok etmeye başlayacağını açıkladı. SSCB, 1987 yılından itibaren kimyasal silahların üretimini durdurmuştu.

Edward Şıvardnadze, diğer ülkelere de çağrı yaparak kimyasal silah üretimini durdurmalarını istedi.

İran Irak savaşında, Irak'ın kendi sınırları içinde ve kendi uyuşunda bulunan Kürtlere karşı kimyasal silah kullanması, bu konferansın toplanmasının en önemli etkenlerinden biri sayılıyor. Öte yandan, kimyasal silahların yapımını ve kullanımını yasaklamak amacı ile Birleşmiş Milletlerin denetiminde Cenevre'de 5 yıldan beri yapılan çalışmalar halen sürmekte... Siyasi ve askeri uzmanlar 1925 yılından itibaren geçerli olan Cenevre Anlaşması'na şu ya da bu ölçüde uyulmasına karşılık, 1980'li yıllarda bu anlaşmaya aykırı olarak kimyasal silahların Asya, Afrika ve Ortadoğu'da kullanılmasının olumsuzluğuna işaret etmekte.

Konferans nedeni ile bir açıklama yapan Prof. Stefan Roz, Irak'ın Kürt halkına karşı kullandığı silahlara değindi ve şu açıklamayı yaptı: "Meselenin odak noktası şudur: Irak devleti, yanıklar meydana getiren hiperit gazı ve öldürücü silah gazı kullanmaktadır. Irak, bu silahları yalnızca İran'a karşı değil, ülke içinde Kürtlere karşı da kullandı. Bunu herkes biliyor. Geçen yıl 16 Mart'ta binlerce kadın çocuk öldü. Bu kimyasal silahların şimdiye kadar görülen bir biçimde kullanılması olayı idi. Bu da, Irak-İran savaşında bir dönüm noktası oluşturdu. Tıpkı II. Dünya Sa-

vaşı'nda Hiroşima ve Nagazaki'ye Atom bombası atılması gibi. Tabii burada sorun Irak'ın kimyasal silah kullanmalarına karşın, uluslararası bir protestonun olmayışındır." Çeşitli ülke temsilcilerinin tartışmalara katıldıkları konferans'ta, kimyasal silahların bir numaralı kurbanları olan Kürtler resmen temsil edilmediler. Tüm siyasi gurupların temsil edildiği Irak Kürdistan Cephesi ise yayınladığı bir bil-

Kimyasal silahlara karşı..

diri ile "Kimyasal silahların toptan yasaklanmasını" istedi. Cephe bildirisi, yasaklanan kimyasal silahları kullanan devletlerin ise cezalandırılmalarını istedi. Cephe bildirisinde şöyle denildi: "Eğer cezai kurallar uygulanmaz ise, bu konferans çok etkisiz ve yetkisiz kalacaktır!"

Cephe bildirisinin tam metni şöyle:

"Irak Kürdistanı Cephesi'nden Çağrı

Irak Kürdistanı Cephesi, Paris'te yapılan kimyasal silahlarla ilgili konferansı sevinçle karşılar. Bu Konferans kimyasal silahları toptan yasaklamalıdır.

Öte yandan, Irak rejimi tarafından kimyasal silahlarla katledilen binlerce Kürdün, Konferans'ta temsil edilmemesi bizleri üzüyor. Biz bu Konferans'ta, Konferans'a katılan ülkelerin dikkatini şuna çekmek isterdik: kimyasal silah kullanan ülkelere karşı eğer fiilen önlem alınmazsa ve bu ülkeler gereken cezaya çarptırılmazsa, bu

Konferans çok etkisiz ve yetkisiz kalacaktır. Önemli olan, Konferansa katılan ülkelerin, bu konuda çok ciddi ve kararlı olmalarıdır. Bazı ülkelerin kendi halklarına karşı kullandığı bu silahlar derhal ortadan kaldırılmadıkça, kimyasal silahların kullanılmasını garantiye alamayız. BM tarafından karara bağlanmalıdır. Irak örneğinde olduğu gibi davranılmamalıdır.

Korkumuz ve kuşumuz odur ki, şimdiye kadar bu silahı kullanan herhangi bir ülke cezalandırılmamıştır, özellikle Irak hükümeti. Ayrıca Irak hükümeti yalnızca gaz değil, yasak olan her türlü silahı halkımıza karşı kullanıyor. Biz, her an için, Irak ordusunun Kürt halkına karşı kullandığı biyolojik silahları ispat edebiliriz. Özellikle içme sularının zehirlenmesi sonucu meydana gelen tifo gibi hastalıklar. Bu tip silahları üreten bir fabrikanın, Bağdat'ın doğusunda,

Salman Park'ta olduğunu tespit etmiş bulunuyoruz. Halkımızın sayısı gittikçe azalıyor. Eğer BM bu tip silahları yasaklamaz ve kullanıma devam ettirmezse, insanlık bundan büyük zarar görecektir.

Çağrımıza kulak verin. Kürt halkını unutmayın. Çocuklarımızın geleceği alacağınız karar ve önermelere bağlıdır.

Irak Kürdistanı Cephesi

Gündem [1]

Geçtiğimiz yıl Avrupa Konseyi Irak-İran savaşı nedeniyle Kürtlerin uğradığı kitlesel kıyımı kınayan bir dizi karar almıştı.

Gene geçen yılın son aylarında ilk kez batıya çıkmasına izin verilen ünlü Sovyet bilgini Saharov, Paris'te TV'de yaptığı bir konuşmada Kürtlerin uğradığı kıyım ile ilgili görüşlerini açıkladı. Saharov, günümüzde insanlığın uluslararası sorunların bir bölümüne karşı, olağanüstü tepki gösterirken bir bölümüne karşı ise, duyarsız kaldığını vurguladı. Kürtlerin katledilmesi karşısında Sovyetlerin de tavırsız kaldığını vurgulayan Saharov, insanlığın böylesi bir umursamazlık içinde olduğuna işaret etti. Saharov, bu konuyu kendi ülkesinin sorumlularına götüreceğine dair söz verdi.

Sosyalist Enternasyonal'in Paris'tek toplantısında ise Kürt sorunu ile ilgili Sosyalist Enternasyonal'in politikasını belirleyen kararlar onaylandı.

Bunun arkasında gene Paris'te toplanan Kimyasal Silahlara Karşı Uluslararası Konferans'ta, kimyasal silahların doğrudan hedefi durumunda bulunan Kürtlerle ilgili önemli değerlendirmelere yer verildi.

Bütün bu ve benzeri önem taşıyan uluslararası toplantılarda, ilginç olan şu ki, Kürtler bulunmuyordu. Tartışmalar, karar alıp, bu kararları kamuoyuna duyuranlar her nedense Kürtleri dinleme ihtiyacı duymuyorlardı. Buna bağlı olarak, bu tür uluslararası toplantılarda Kürtler bir taraf olarak kendilerini savunma, hedef oldukları vahşeti ve kıyımı açıklama hakkına sahip değillerdi.

Kuşkusuz bunun başlıca nedeni Kürtlerin uluslararası düzeyde kabul edilebilir siyasal bir yapıya sahip olmamalarıdır.

Kürtlerin kendi sorunlarını, örneğin, uluslararası komünist parti platformlarına götürecek bir komünist partileri yok. Kürtlerin Sosyalist Enternasyonal'e seslerini iletecek bir sosyal demokrat partileri de yok. Kürtlerin milliyetçi partilerinin ise, uluslararası muhafazakar partiler ile şu ya da bu biçimde kurulmuş bir ilişkileri bulunmuyor.

Bu tür ilişkileri demokratik kitle örgütlerinin sürdürme şansı ise yoktur.

Avrupa'da bir hastalık halinde gelişen siyasetler dışı veya siyasetler üstü gruplaşmaların da böyle bir olanağı yok.

Sorun, tümü ile ülkede mücadeleyi omuzlayıp götüren siyasal örgütlerle ilişkili bir sorundur.

Kürt hareketi uluslararası düzeyde kabul edilebilir bir siyasal yapı oluşturma faaliyetlerini mutlaka merkezileştirerek, bir sonuca ulaştırmalıdır.

Orhan KOTAN

Rojev [1]

Konseye Ewropayê, di sala borî de gelek biryarên ku qirkirina kurdan bo sedemê şerê Iran-iraqê rexne dike girt.

Di dawiya sala borî de, zanyarê Yekîtiya Sovyet Saxarov -ku cara yekemînê bû derketibû Rojava- li Parisê di TV'a Frensî de li ser qirkirina kurdan dîtînen xwe diyar kir. Saxarov got ku, di çaxê îroyîn de mirovanî li pêşberî hindek girêkên navnetewî reaksi û dijîtiya xwe bi awakî tûj dide xuyakirin û li pêşberî hindekan jî bêdeng dimîne. Yekî ji wana bêleqe û bê-tewra li pêşberî qirkirina kurdane û Sovyet jî di vî warî de bê-tewir maye. Saxarov soz da ku, wê vî pirsê bibe ba berpîrsîyarên welatê xwe.

Navnetewîya Sosyalîst di civîna xwe a li Parisê li ser pîrsa kurdî biryarên ku siyaseta wê nîşan dide girt. Li duv wê re, dîsa li Parisê civîna nevetewî a li dijî bikaranîna çekên kîmyewî pêk hat û wê jî di civîna xwe de cih da pîrsa kurdî. Lê ecêbe ku, çî di van civînen ku ji aliyê navnetewî ve girîng in û çî di ên mîna van de be kurd lê hazir nebûn. Lê mixabin, kesên ku rexne dikirin; biryar girtin û ên ku bo raya giştî ev biryar belav dikirin ihtîyaca guhdarkirina kurdan nekirin. Li aliyê din, kurdan bo xweparastinê û standina mafê daxuyankirina hovîtî û qirkirina ku li pêşberî wan çêdibe di van civînen navnetewî de cihê xwe negirtibûn.

Bêguman sedemên herî berbiçav ew e ku kurdan rêxistinîkirineke xwe a siyasî ku li ser saha navnetewî de bê qebûlîkirin tune ye.

Kurdan partiyên xwe ên komonîst tune ye, ku pîrsên wê bibe platformên partiyên komonîst.

Kurdan partiyên xwe ên sosyal demokrat tune ye ku, dengê xwe bigihîne navnetewîya sosyalîst.

Partiyên kurd yên qewmî jî bi partiyên navnetewî ên muhafazakar re dan û standineke çekîrî û berbiçav pêkneaniye. Ji xwe şansê berdeyamkirina van dan û standinan ji ayê rêxistinînen demokratîk ve tune ye.

Û herweha tû îmkânên gurubên ji dervayî siyasetan û bi serreyî siyasetan ku li Ewropa mîna nexweşîyekê derketine tune ye.

Ev pîrs bi tevahiya xwe ve bi rêxistinînen siyasî ku li welêtin û tekoşîn li ser milên wana ye ve girêdaye.

Tevgera kurdî divê faaliyetên rêxistinîkirineke siyasî ku li ser saha navnetewî de bîn qebûlîkirin merkezî bike û bigihîne netîceyekê.

“Hükümetler Kürt örgütleri ile dialoga girmelidir!”

Sosyalist Enternasyonal'da Kürdistan Sorunu

- Kürt halkının ulusal kimliği Kürtlerin yaşadıkları tüm ülkelerde tanınmalıdır!
- Kürt halkının yaşadığı ülkelerin hükümetleri, ulusal Kürt örgütleri ile derhal dialoga girmeli ve sorunu adil bir çözüme bağlamalıdır!

7 Aralık 1988 günü Paris'te toplanan Sosyalist Enternasyonalin olağan toplantısında, Kürt halkıyla ilgili önemli kararlar alındı. Kürdistan Yurtsever Birliği Genel Sekreteri Celal Talabani ile, İran Kürdistan Demokrat Partisi Genel Sekreteri Dr. A. Kasım Lo'nun da bulunduğu bir toplantıda, Türkiye'den SHP adına Erdal İnönü katılmıştı. Talabani ve Dr. Kasım Lo'nun görüşme çağrısını rededen Erdal İnönü, iki Kürt liderinin varlığının Türkiye'de duyulmaması için, toplantıyı aynı gün terk etti...

list Enternasyonal aşağıdaki isteklerin yerine getirilmesini ister:

-BM Tüzüğü ile, insan haklarını içeren prensipler Kürdistan'da hayata geçmelidir.

-Kürt halkının ulusal kimliği, Kürtlerin yaşadığı tüm ülkelerde tanınmalıdır.

-Kürt sorunu askersel metodlarla çözümlenemez. Bu çözüm barışçıl ve politik metodlar çözümlenmelidir.

Bu nedenle sorunun çözümünde en iyi yol, Kürt halkının yaşadığı ülkelerin hükümetleriyle, ulusal Kürt örgütlerinin derhal diyaloğa girmeleri ve sorunu adil bir çözüme bağlamalarıdır.

-Bu ülkelerde çoğulcu demokrasiyi garanti altına almak ve bu yolu sağlama almak için bu ülkelerde en aktüel olan Kürt sorununu çözmek gerekir.”

Sosyalist Enternasyonal
7.12.1988 • Paris

Bilindiği gibi aynı toplantıda Avrupa Sosyal Demokrasisi, Filistin sorununun çözümünü için de bir atak içine girmiş ve İsveç sosyal Demokratları eli ile Arafat'ın, ABD'li Yahudilerle görüşmesini sağlamıştı. □

Toplantıdan sonra Almanya'nın eski başbakanlarından Willy Brand Sosyalist Enternasyonal adına Kürt sorununa ilişkin alınmış kararları okudu.

Avrupa Sosyal Demokrasisinin Kürdistan sorununa bakışını formüle eden bu kararlar şöyle:

“Sosyalist Enternasyonal, Ortadoğu'da gelişen barış çabalarını sevinç ile karşılar. Irak ile İran arasında gerçekleştirilen ateşkese, ileriyeye atılmış önemli bir adım olarak görür.

-Sosyalist Enternasyonal, bölgede yaşayan tüm halkların bu gelişmelerden ve barıştan yararlanması diler. Bu barış, başka halkları ezmemeli, özellikle 25 milyon nüfuslu Kürt halkının haklarını da içermelidir.

İran ile Irak arasında gerçekleştirilen ateşkes görüşmelerine dayanarak, Sosya-

Sosyalist Enternasyonal'in Kürdistan politikasını Willy Brand açıkladı

AVRUPA PARLAMENTOSU'NDA KÜRDİSTAN SORUNU

Binlerce sivil Kürt öldürüldü!

17.11.1988 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nun yapılan oturumunda Kürt halkının toplu katliamı ile ilgili aşağıdaki kararlar alındı.

a- Avrupa Parlamentosu, Irak hükümetinin Kürt halkını toptan imha girişimini dehşetle kınar.

b- Avrupa Parlamentosu Irak hükümetinin Kürt halkına ve peşmergelere karşı kullandığı kimyasal silahların varlığından haberdardır.

c- Avrupa Parlamentosu, Irak hükümetinin Mart 1988 tarihinde Kürt kasabası Halepçe'de kimyasal silahlar kullanarak binlerce sivil Kürdün öldürüldüğünü belirler.

d- Avrupa Parlamentosu, kimyasal silahlardan korunmak için onbinlerce sivil Kürdün çocuklarıyla Türkiye'ye kaçmak zorunda kaldığını ve bu mültecilerin çok zor koşullar altında yaşadığına tanıklıktır.

e- Avrupa Parlamentosu, Türkiye'ye sığınan bu mültecilerin bir bölümünün zorla Irak ve İran'a geri gönderildiğini biliyor.

g- Avrupa Parlamentosu, Ronald Reagan'ın çağrısı üzerine yakında Paris'te toplanacak olan, kimyasal silahların yasaklanması için yapılacak olan konferansı destekler.

h- Avrupa Parlamentosu, daha önce, 14 Nisan ve 15 Eylül

1988'de kimyasal silahlarla ilgili aldığı kararları birkez daha hatırlatır.

k- Irak Kürtlerinin toptan imhası, insanlığı hem moralmen ve hem de politik olarak suçlu kılar. Bu gerçek inkar edilmez.

l- Birleşmiş Milletler'e üye 12 ülke ile, diğer üye ülkelerin, Irak'a karşı eyleme geçmeleri ve Irak'ın Kürtlere karşı kimyasal silahları kullanmaktan vazgeçmesi için Avrupa Parlamentosu gereken girişimlerde bulunacak.

m- Avrupa Parlamentosu, Ortak Pazar ülkelerine çağrıda bulunarak, Türkiye'ye sığınmış Kürt mültecilere gereken yardımın yapılmasını ister.

n- Kimyasal silahlardan zarar görmüş Kürt mültecilerinin sağlık kontrolünün uluslararası bir sağlık ekibi tarafından yapılması için, Avrupa Parlamentosu ısrar eder.

o- Parlamentomuz, yukarıdaki kararları Avrupa Konseyi'ne, Ortak Pazar yönetimine, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na, Amerikan, İran, Irak ve Türk hükümetlerine bildirmek üzere, Parlamento Başkanı'na yetki verir.

★

Stockholm Üniversitesi'nde öğrenciler
Prof. Jacop W F Sundberg'nin görevden alınmasını istiyorlar!

TC'nin dost profları teşhir ediliyor!

Stockholm Üniversitesi hukuk profesörü Jacob W F Sundberg, aşırı sağcı görüşleri ile tanınan ve Türkiye'ye "Teröristlerin rehabilitasyonu" ile çalışmalar yapmak için giden, kendine göre "milliyetçi" öğrencilerine göre ise, "faşist" bir hukuk profesörü.

İsveç'te yayınlanan Arbetaren gazetesinin Jacob W F. Sundberg ile yaptığı röportajda profesör kendini şöyle tanımlıyor: "Ben milliyetçiyim. Ayrıca ordu hizmetinde de yedek subayım. Böyle olmak şimdilerde pek öyle popüler değil... Devletin göçmen politikasında başarısız olmasından sonra -ki bu politikayla dışardaki kavgaları ithal ediyoruz- halk gözlerini açmaya başladı. Ben kendim hiç te yabancı düşmanı değilim. Örneğin ben, Amerika'da Avusturalya'da okudum..."

Profesör Jacob, kendisini yukardaki bu sözlerle tanımlıyor. 1985 yılında TC Adalet Bakanlığı'nın düzenlediği "Teröristlerin rehabilitasyonu" isimli seminere katılmak için Türkiye'ye gitti. Bu arada siyasi tutukluların kaldığı Askeri Cezaevlerini de ziyaret eden Sundberg, Türkiye izlenimlerini 25 Şubat 1985 tarihli Expressen gazetesine şöyle açıklıyor: "Cezaevi yönetimleri, en iyi şekilde ellerinden geleni yapıyorlar. Cezaevlerinde, askerlikteki acemi eğitimine denk düşen bir düzen var."

Amnesty ve benzeri uluslararası kuruluşların Türkiye'deki işkence ve idam cezaları ile ilgili raporlarını hafife alan ve kendisine ev sahipliği yapan TC'ye toz kondurtmak istemeyen Prof. Sundberg, açıklamalarını şöyle sürdürüyor: "Buradan, yani İsveç'ten Türkiye'yi yargılamak gülmünç ve gevezce bir davranış oluyor. Türkler, ülkelerini batı demokrasilerine dönüştürmek için yüksek ve saygın bir çaba içersindedirler."

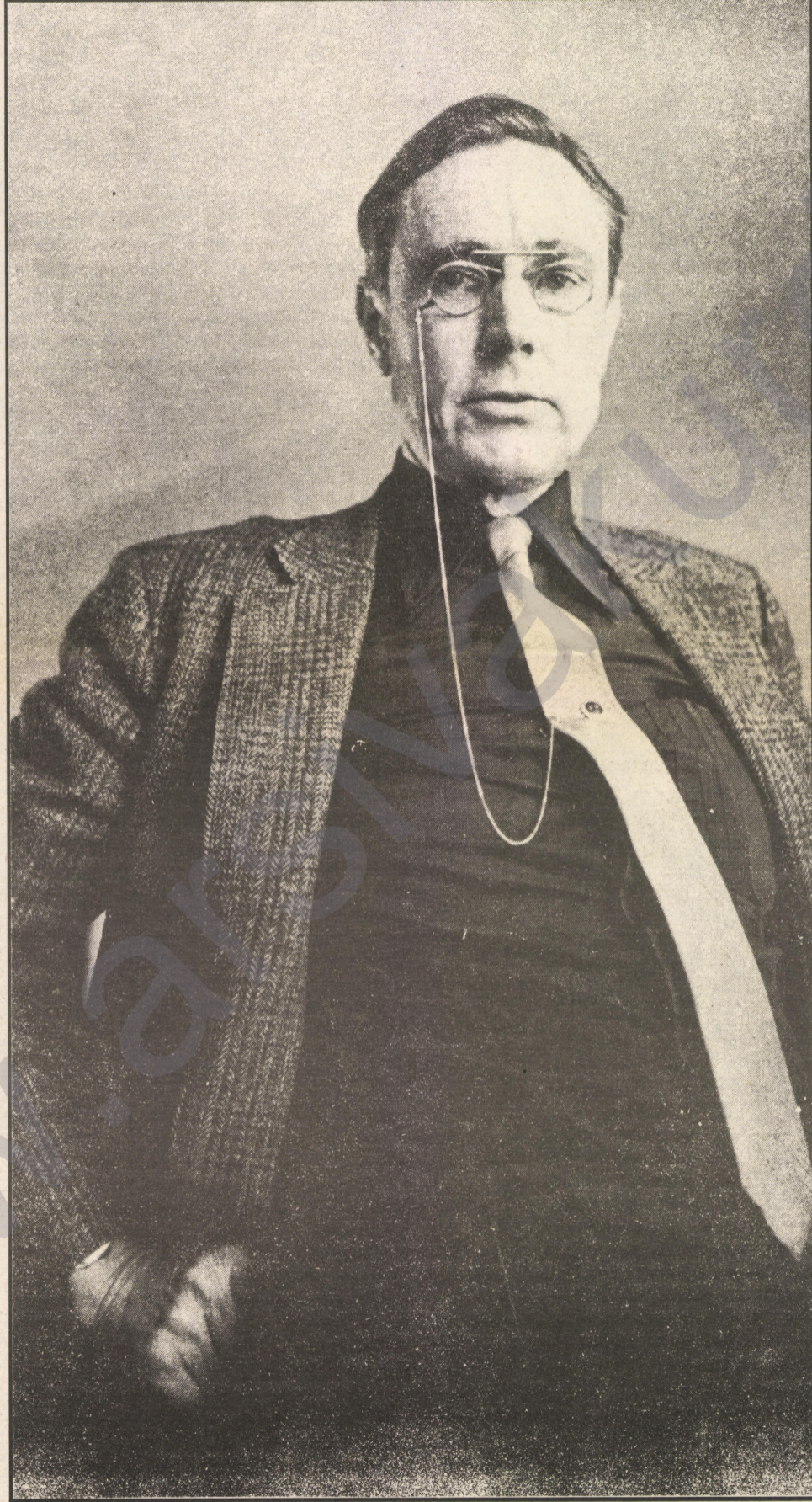
Bilindiği gibi Türkiye ve benzeri ülkelerin bu tür "bilim adamları"na her zaman ihtiyaçları olduğu için Prof. Jacob'un ağırlandığında da kusur edilmiyor. Profesör, 1982 yılında İranlı öğrencilerin üniversite salonundaki toplantılara kabul edilmesinin "Uluslararası terörizmin" üniversiteye davet edilmesi anlamına geldiğini söyleyerek bu durumu protesto etmişti.

Profesör, bununla yetinmeyip bu durumu üniversite rektörlüğüne yazdığı bir mektupla dile getirdi.

Söz konusu mektupta şu görüşlere yer verilmekte: "Üniversite'de normal görünümlü İsveçli tipleri göremedim. Gördüğüm sadece pek güzel olmayan sarışın bir kız oldu. Bizim şarklı misafirlerimiz bu pek güzel olmayan sarışın kızla bile bir arada olmaktan memnun görünüyorlardı."

Prof. Sundberg, 1981 yılında International Journal gazetesine yazdığı bir makalede ise, İsveç'in uluslararası terörizmin yuvası haline geldiğini, bunun nedenin ise, İsveç'in politik mülecilerin örgütlenmesine izin vermesinden kaynaklandığını iddia ediyordu.

Yukarıdaki ilginç görüşlerin sahibi Prof. Jacob W F Sundberg, ders verdiği öğrencileri tarafından faşizm propagandası yapmakla suçlanıyor. Öğrenciler, profesörün üniversitedeki görevinden alınması için rektörlüğe başvurduklarını da açıkladılar.

Stockholm Üniversitesinde öğrencileri tarafından görevinden alınması istenen Profesör Jacop W F Sundberg, davet edildiği Türkiye'de "Teröristlerin Rehabilitasyonu" seminerine katılıyor. Dönüşünde, uluslararası kuruluşların ve özellikle Amnesty'nin belgelerle kanıtladığı işkence ve baskının olmadığını iddia ediyor. Hapishanelerde tutuklulara iyi bakıldığını iddia eden prof., tutuklulara acemi askerlere uygulanan statünün uygulandığını da sözlerine ekliyor.

Foto; Micke Berg / Mira•Arbetaren Sayı 52; Sayfa 5

Hevdîtina Gorbaçov û A. Lîndgren

Astrid Lindgren, nivîskareke yê Swêdê yê çêrokên zarokane û li dinê pir bi nav û denge. Hema bêjê zimanê ku çêrokê wê nehatî wergerandin nemaye. Ji van çêrokan, a bi navê "biraderê xwedî ziravêr" pir xwedî denge. Ev çêrok wê li Moskovayê, li Tîyatroya (şanoya) Mxat'ê di 9'ê çile de bê leyistin. Wê Gorbaçov û Astrid Lindgren jî di nava temaşevanan de cihê xwe bigirin. Ji ber ku, Gorbaçov heyraneke ji yên Astrit Lindgren e û gelek caran wî name ji wê re rêkirîye. Û herweha ew bi vî awayî hev û dû dinasin. Di van rojên dawîyê de Astrid Lindgren nameyek zarokê Swêdî weke hatî nivîsandin ji Gorbaçov re rêkirî bû. Name ji pirseke tenê hatî bû pêkanîn: "Ez ji şer ditirsim, gelo tû jî jê ditirsi?". Û Gorbaçov jî di bersiva xwe de soz da ku, bo aşîtiya dinê, heya ji destê wî ve were wê kar bike.

Astrid Lindgren

Rejîsorê ku vê çêrokê bêxe sahnê Stefan Götestam di derheqê wê leyîstokê de weha got: "Li Moskova gelekê qedrê me girtin û emê vê leyîstokê 14 caran bileyîzin û ji xwe hê ji niha ve tevek bilêdên wê hatine firotin û xelas bûne". Stefan Götestam di dawîya gotina xwe de weha got: "Rewşeke pir bi heyecane; hê ji niha ve TV a Swêdê û Sovyet di salonê de kamerayên xwe bi cih kirine. Û li aliyê din jî li gor agahdarîyên min -ên ne resmî- wê Gorbaçov jî di nava temaşevanan de hazir bike."

★

1789 • 1989 200. Yılında Fransız Burjuva Devrimi

Devrim öncesi ekonomik ve sosyal yapı

Fransa'nın 18. yüzyılda içine düştüğü ekonomik ve sosyal bunalımlar 1789 Fransız devrimi'nin ortaya çıkmasına neden olur. Buna ek olarak feodalizmden kapitalizme geçiş ve o günkü üst yapı kurumlarının etkisi, feodalizmin çözülüşü, kapitalizmin topluma egemen oluşu, üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasında var olan çatışma devrimi zorunlu kılan nedenlerdir. Feodaliteye karşı halkın eylemini kendi yanına çeken burjuvazi, siyasal egemenliği ele geçirdikten bir süre sonra halk eylemine ters düşerek onu ezmeye çalışır.

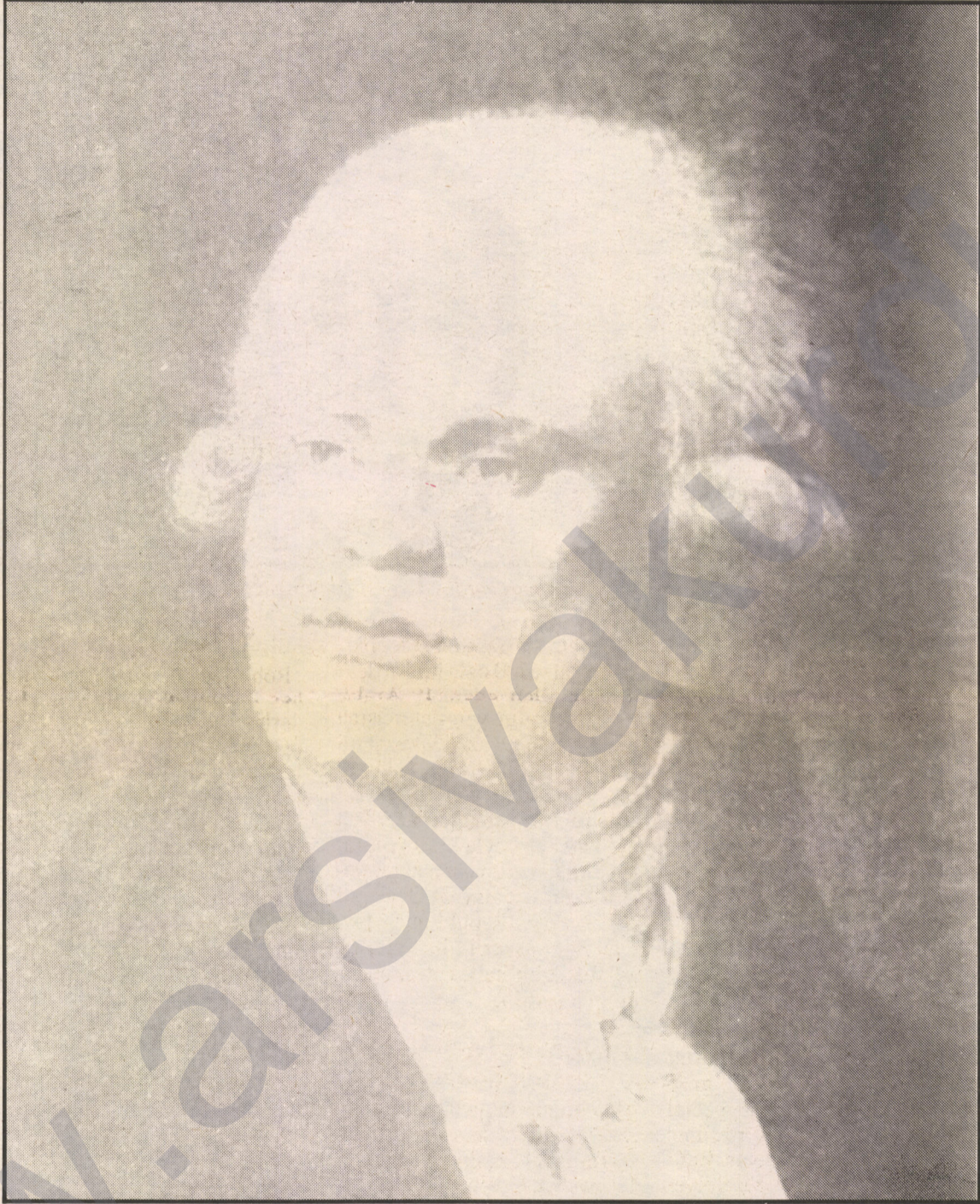
1789 Devriminden önce Fransa'da üç sınıf varlığını sürdürür. Bunlar, 1- Aristokratlar, 2- Ruhban sınıfı, 3- "Tiers-Etat" (üçüncü sınıf)'dirlar. İktidarı elinde bulduran sınıflar ise, Aristokratlar ve Ruhbanlardır.

Tiers-Etat'nin içinde ekonomik olarak gittikçe zenginleşen burjuvalar, loncalara bağlı esnaf ve zanaatkarlar, emekçiler, yoksul halk ve köylüler yer alır. Toplumun temel üretim aracı topraktır. Toprağın mülkiyeti ise, soyluların ve kilisenin elinde bulunmaktadır. Kilise, kentlerdeki değerli mülkün yanı sıra, Fransız topraklarının % 6'sını da elinde bulundurur. Devleti ve orduyu yöneten aristokrat sınıf ise, vergiden muaf olduğu gibi, feodal hukuka göre gelirleri köylünün ödediği artıktır. Fransa'da yaklaşık olarak 350 bin kadar aristokrat vardır. İngiltere'de olduğu gibi aristokratların ekonomiyle uğraşmaları yastır. Bu sınıf ayrıca toprakların 1/5'inin mülkiyetini de elinde bulundurmaktadır.

Üçüncü sınıfı diğer iki sınıftan ayıran temel fark ise, hukuksal ve siyasal ayrıcalıklardan yoksun olmasıdır. Bu sınıf billurlaşarak iki ana kısma ayrılır. Bunlar köylülük ve burjuvazidir. Üçüncü sınıfın Fransa'daki toplam nüfusu 24 milyondur. Bunun 23 milyonunu köylülük, geri kalan 1 milyonunu da burjuvalar, zanaatkarlar ve işçiler oluşturmaktadır.

Kralın yetkileri

Fransa'da kral, yaşama yetkisini senyörler ve rahiplerden oluşan "Curia Regis" adlı kurulla paylaşır. Bu kurulun görevleri başında, vergilerle ilgili kararları almak gelir. Kral 1. Philippe, soylular ve

Marks'ın devrimci siyasette bu güne kadar (1852) bilinen en büyük usta diye tanımladığı Danton'un savaş taktiği şuydu: Saldır, saldır, gene saldır!

ruhban sınıfının ileri gelenlerinin dışında, ayrıcalıklı kentlerin temsilcilerinin de Paris'teki Notre-Dame Kilisesi'nde toplanan Curia Regis'lere katılmasını kabul eder. Böylece ilk Etats Généraux'ların temeli atılmış olur. İktidar mutlak biçimde kralın elinde olduğu için Etats Généraux'lar daha çok bir danışma kurulu niteliğini taşır.

Fransa, Büyük bir ekonomik ve sosyal bunalım yaşamaktadır. Devlet bütçe açığını kapatmak için halktan vergi toplamak ister. Halk ise, yeni vergiler için kendi onayının alınmasını ister. Kral, ekonomik bunalımı önlemek için, Etats Généraux'ları toplantıya çağırılmaktan başka çare bulamaz. Bu arada ülkenin 1614 yılından beri uğradığı toplumsal değişiklikler, Etats Généraux'ların toplanması için sorun yaratır. Bu sorun,

üçüncü sınıf olarak bilinen Tiers Etat'in ortaya çıkması ve Etats Généraux'larda ne kadar temsilci bulundurmasıdır. Tiers Etat ekonomik, toplumsal gücüne ve ödediği vergiye uygun olarak, meclise ayrıcalıklı sınıfın iki katı temsilci göndermek ister. Ve bu istek kabul edilir.

Etats Généraux'ları oluşturan 1115 üyanın 578'inin halk tarafından seçilmesi kararlaştırılır. Seçimlere 5 milyon kişi katılır ve adayların tümü okur-yazarlardan oluşur. Bu da meclise burjuvaların girmesine neden olur. Seçilen 578 halk temsilcisinden 200'ünün avukat, geri kalanın da tüccar ve bankacılar oluşturur. Seçimlerden önce hazırlanan istek ve dilekler de, monarşinin bir anayasa ile sınırlandırılmasını bütün sınıf temsilcileri vurgular. Bu üç sınıf

temsilcileri arasında ilk anlaşmazlık 4 Mayıs 1789'da Etats Généraux'un açılış oturumunda çıkar. Anlaşmazlık konusu; görüşmelerde oyların sınıf olarak mı, yoksa kişi olarak mı verileceğidir. Sınıf olarak oy verilmesi durumunda üçüncü sınıf bu durumdan her zaman zararlı çıkacağı için bu yöntemi red eder ve bu kabul edilir.

15 Haziran 1789'da Sieyès, Tiers Etat temsilcilerine, bir anayasa hazırlamalarını ve meclisin isminin değiştirilmesini önerir. Yapılan görüşmelerden sonra 17 Haziran'da, 88'e karşı 490 oyla Etats Généraux'un adı Millet Meclisi olarak değiştirilir. Yeni meclisin ilk kararı, vergilerin ulus tarafından onaylanmasının zorunluluğu kabul edilmesi olur. Bundan sonra kral, meclis onaylamadıkça vergi

toplayamayacaktır. Tiers Etat'ın bu kararlı tavır karşısında ruhban sınıfı, onları destekleme kararı alır. Aristokratlar ise, ruhbanların bu kararına şiddetle karşı çıkar. Halk temsilcileri ile ruhban sınıfının birleşmesini engellemek için kral, 19 Haziran'da meclisi kapatıldığını açıklar. Bir süre sonra, kralın meclisi dağıtmasıyla ilgili emrini bildirmek için gelen Marki Berene'ye meclis başkanı şu karşılığı verir: "Meclis, ancak kendi alacağı karar ile dağılır, kralın emriyle değil." Meclis çalışmalarını sürdürürken kralın askerleri meclisi kuşatır. Böylece kralla halkın temsilcisi meclis arasında savaş başlamış olur.

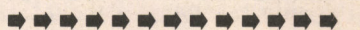
Huzursuz kitlelerin ayaklanmaya hazırlanış dönemi

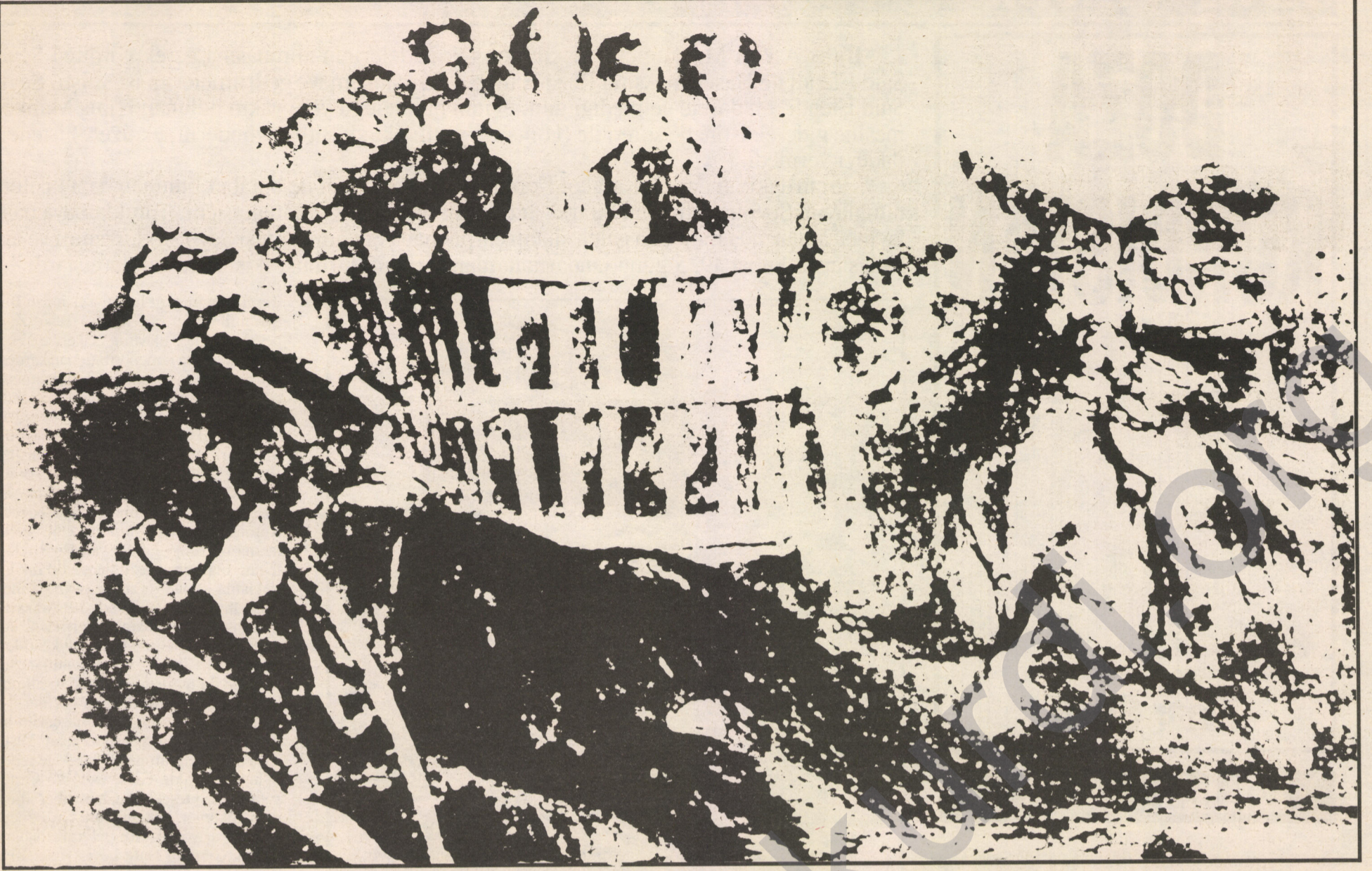
Kralın meclise karşı zor kullanmaya kalkması, halkın devrime doğrudan katılmasına yol açar. Ardından 12 Ekim 1789 günü liberal görüşlü Maliye Bakanı Necker görevinden alınır. Paralı Alman askerli halkın üzerine ateş açarlarken, Fransız muhafız birliği de halkın yanında çatışmalara katılır.

13 Temmuz 1789'da Paris'te devrimci bir belediye (komün) ve bir milis örgütü kurulur. Halk, taş, sopa eline ne geçerse kapıp sokaklara dökülür. Kralın silah kullanmasına karşı halk, 14 Temmuz sabahı, subay ve erlerin bulunduğu "Invalides"e hücum eder. Burada binlerce tüfek ve bir kaç top ele geçirilir. Yine aynı amaçla halk, bu kez de cezaevi olarak kullanılan Bastille Kalesi'ne saldırır. Kaleden halkın üzerine ateş açılmasına rağmen, dört saat süren çatışmadan sonra kale düşer. Bastille yenilgisinden sonra kral, 17 Temmuz günü Paris Belediyesi'ne giderek durumu kabul ettiğini açıklar.

Köylü isyanları ve "Büyük Korku"

Fransa, 20 Temmuz-6 Ağustos 1789 arasında "Büyük korku" diye adlandırılan bir dönem yaşar. Paris'ten gelen haberler üzerine "büyük korku" köylü isyanlarının yayılmasına neden olur. 4 Ağustos 1789'da servetini kaybettiği için kendisine "Topraksız Jean" adı takılan Noailles Vikontu, meclise bütün mali ayrıcalıkların ve angaryaların kaldırılmasını, başlıca feodal hakların satın alınmasını önerir. Bu öneriye göre feodal hakların büyük bir bölümü ancak

Devrimin, karşıdevrim'e dönüştüğü dönemde binlerce insan giyotin'de can verdi. Yukarıdaki temsili resim, giyotine götürülen son mahkumları gösteriyor.

tazminat karşılığı kaldırılabilir. Böylece burjuvazi, kendisi için en kutsal olan mülkiyet hakkına el sürmemiş olur. Bu karar gerçekte feodal düzeni ortadan kaldırmaktan çok uzaktır. Bu karara göre feodal yükümlülükler altında ezilen köylülük, senyörlere verecekleri tazminat karşılığı kurtulabilecekken, yoksul köylülüğün böyle bir şansı olmayacaktır. Meclis daha sonra yeni bir anayasa hazırlamaya başlar. 26 Ağustos 1789'da "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi" hazırlanır.

"İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi" burjuvazinin dünya görüşünü açıklaması bakımından önemli bir belge niteliği taşır. Bildirinin hukuksal bir nitelik kazanması ise, 3 Eylül 1791'de olur.

İktisadi durumun bozulmasıyla gözler kiliseye çevrilir. Kilise oldukça zengindir. 10 Ekim 1789'da Autun piskoposu Talleyrand, Ruhban sınıfını sahip olduğu mallara el konulmasını ister. Uzun tartışmalardan sonra Kasım 1789'da kilisenin mallarına el konur. Durumu sıkışan kral 16. Louis, ailesiyle birlikte kaçmayı planlar. 20 Haziran 1791 gece yarısı kral, uşak kılığında girerek saraydan ayrılır. Kralın planı; kralcı Brouille ordusuna katılmak, ordan da Belçika ve Hollanda'daki Avusturya ordusuyla birleşerek, Paris üzerine yürüyüp meclisi kapatmaktır. Kral, Varennes'e varmadan önceki karakolda durduğu zaman posta arabalarının kahyasının oğlu, kralı tanır ve kralın kaçmakta olduğunu haberini verir.

Kral, Aire köprüsüne geldiğinde kurulan pusuya düşer. 22 Haziran günü kral, ulusal muhafızların eşliğinde tekrar Paris'e götürülür. Burjuvazinin monarşiyi korumakta olduğu kesim, "kralın kaçırıldığı" efsanesini yayar. Kral "kaçırılmış" olarak kabul edilir ve alakası olmayan kişiler de, çeşitli cezalara çarptırılır.

Kralın sonu

Meclisin bu tavrı yurtseverler arasında ikilik yaratır. Bir grup anayasaya sadık olduğu bahanesiyle burjuvazinin iktidarını sağlamlaştırmaya, diğer grup ise, kralın tahttan indirilmesini ve daha demokratik bir rejime geçilmesini istemekteler. Bunlar Jakobenler ve Kordölyeler'dir.

Varennes olayından sonra anayasasının yeniden gözden geçirilmesi kararlaştırılır. Kral, 13 Eylül 1791'de gözden geçirilmiş anayasayı kabul eder. Yeni Yasama Meclisi 1 Ekim 1791'de göreve başlar. Yeni Yasama Meclisi'nde, sağda Fevillant grubuna bağlı 264 milletvekil, solda Jakoben Kulübü üyesi 136 milletvekili, ortada ise 300 milletvekili yerini alır. Jakobenler, kralı tahtan indirmek için fırsat kollarlar. Jakobenlerin liderleri arasında gazeteci Brissot ve felsefeci Condorcet bulunmaktadır.

10 Ağustos 1791'de Devrimci Komün saraya saldırır. Jandarma, ulusal muhafızlar, İsviçreli paralı askerlerden kurulu birliklere güvenmeyen kral meclise sığınır. Bu olay emekçi halkın burjuvaziye karşı kazandığı ilk zaferdir. Ayaklan-

ma sonrası Yasama Meclisi, 300'e karşı 700 oyla kralın devrildiğini ilan eder. 11 Aralık 1792'de kralın yargılanmasına başlanır. 16 Ocak 1793 akşamı Yasama Meclisi'nde ad okunarak yapılan ve yirmidört saat süren açık oylama sonunda 334 oya karşı 387 oyla kralın ölümle cezalandırılmasına karar verilir. Kralın idamı, 21 Ocak günü saat 11'de Republique Meydanı'nda, askerî birlikler ve kalabalık bir halk kitlesi önünde infaz edilir.

Devrim ve karşı devrim mücadelesi

Kralın idamıyla birlikte ülkede, devrim ile devrim düşmanları arasında kesin bir mücadele başlamış olur. 23 Kasım 1793'de Paris Komünü kiliselerin kapatılmasına karar verir. Bu durum halk içinde hoşnutsuzluğa neden olur. Montan-yarların önderlerinden Danton; "anti-katolik maskaralık" a son verilmesini ister. Konvansiyon 6 Aralık 1793'de din ve ibadet özgürlüğü ilkesini bir kararname ile kabul eder. 1794 baharından sonra kiliseler yavaş yavaş açılmaya başlanır.

Devrimin yönetimi esnasında Jakobenler, emekçi halka dayanmaktan ve halkın isteklerini bütünüyle yerine getirmekten kaçınarak küçük-burjuva niteliklerini ortaya koyarlar. 1793 Temmuz'unda Halk Kurtuluş Komitesi'ne seçilen Robespierre, bir süre sonra hükümetin gerçek başı olur. Hükümete iki yönden muhalefet başlar. Solda Anrajeler yani Hebertciler. Sağda ise, ılımlılar yani Dantoncular.

İktidar el değiştiriyor

Robespierre, çok geçmeden her iki muhalefeti de ezer. İlk darbeyi Hebertciler yer. Hebertciler halkı ayaklanmaya kışkırtmakla suçlanarak tutuklanırlar. Ardından Hebert ve arkadaşları 24 Mart 1794'de idam edilirler. Bu idamdan altı gün sonra da "Cumhuriyete karşı komplo düzenlemek" suçuyla bu kez ılımlılar tutuklanırlar. Danton, tutuklanacağını bildiği halde kaçmaz ve şunu konuşur: "Giyotinci olmak-tansa, giyotin altında ölmeyi yeğlerim".

Danton ve arkadaşlar 5 Nisan 1794'te giyotinle idam edilirler.

Fransa'da terör dalgası tüm hızıyla devam eder. Bu dönemde giyotinde can verenlerin sayısının 17 bin olduğu tahmin edilir. 1794'te siyasal bunalım daha da derinleşir. Halk, devrimci hükümetten yüz çevirmeye başlar, terör kamuoyunda bıkkınlık yaratır. Danton'un idamından sonra halk ile devrimci hükümetin ilişkiler daha da gerginleşir. Robespierre'nin dayandığı güç yalnızca Jakobenler ve Komün'dür. 26 Temmuz 1794'te Robespierre, Konvansiyon'da sert bir konuşma yaparak vatan hainlerini ve karşı devrimcileri suçlar. Suçlamadan gücenen milletvekillerinin bir bölümü Robespierre cephe alır. Bir gün sonra yani 27 Temmuz günü, Robespierre ve arkadaşlarına Konvansiyon'da konuşma izni verilmez. Muhalefet, yaptıkları konuşmalarda Robespierre'yi diktatörlük ve kan dökmekle suçlar. Kendisine söz hakkı verilme-

yen Robespierre: "Cumhuriyet mahvoldu, haydutlar kazandı" diye bağırır. Ardından meclis, Robespierre ve Ulusal Muhafızların komutanı Henriot'un tutuklanması için karar alır. Paris Komünü bu kararı tanımadığını açıklar. Robespierre ve arkadaşları, Konvansiyon'un bu kararı karşısında paniğe kapılarak şaşırırlar. Konvansiyon'un adamı Berran, Belediye binasına geldiğinde meydana boş bulur. Binaya giren askerler Robespierre ve arkadaşlarını tutuklarlar. Paris dövüşmeden yenilmiştir.

28 Temmuz akşamı Robespierre ve yirmi arkadaşı idam edilirler. Terör sona ermemiştir. Bu kez terör Montan-yar'lara karşı başlar. Fransa'da iktidar tamamen sağa kaymıştır. Halk Kurtuluş Komiteleri'nin ve Devrim Mahkemeleri'nin yetkileri tamamiyle sınırlandırılır. 12 Aralık'ta Jakobenler Kulübü kapatılır. Burjuvazi kendi yararına olan yasalar çıkarmaya başlar. Fransa'nın Güney Doğu'sunda etkin olan Jakobenler, yakalandıkları yerde öldürülürler. Burjuvazi yeni bir anayasa hazırlar. Bu döneme "Direktuva" dönemi de denir. Dönem, kapitalizmin hızla geliştiği, sermaye birikiminin büyük hız kazandığı bir dönemdir. Sonunda burjuvazi halk eylemlerini önleyebilmek için, yönetimi 1799'da orduya, Napolyon Bonapart'a teslim eder. Bu da 1789 Fransız Devrimi'nin sonu olur.

Büyük Fransız Devrimi'nin evrensel karakteri, mülkiyet ilişkisini burjuvazinin lehine değiştirmesi olmuştur. □

DOZA KURDISTAN

Zinar SILOPİ

BÖLÜM • 15 •

Ondördüncü Bölüm Sayı 55; Sayfa 8'de (Bir tarih hatası olduğu için geçen sayıda yayınlanan bu cümleyi yeniden yayınlamak gerekli oldu)Doğuda İran, Türkiye hududu üzerinde bulunan Şikakan aşireti reisi İsmail ağa isyan ederek Irak Kürdistan'ının önemli bir kısmını, Urmiye gölü civarını 1920 senesinde hükümü altına almıştı. İsmail ağanın 1925 senesine kadar devam eden çeşitli isyan hareketlerinde, Türk-İran orduları ile yaptığı savaşlarda çoğu zaman zafer kazanmıştı. Bir seferinde sayısı bini bulan bin İran askeri kıtasına Savuçbulak'ta yaptığı bir saldırı ile onları perişen ederek firar etmeye mecbur etmiş, iki adet seri atışlı Rus Cebel topu ile 7 mitralyöz ve çok miktarda cephane ele geçirmişti. Doğu Kürdistan Sevr anlaşmasında yer almamakla beraber, acizlik içindeki hükümet nedeni ile, çalışmalar sürdürülmekte idi.

İsmail Ağa, 1923 yılında Şeyh Mahmut Berzenci'yi ziyarete gelmiş ve aralarında dostluk kurulmuştu. 1925 yılında Rıza Şah İran diktatörü olunca, İran Kürtlerinin asimile etme politikasına başladı. İlk evvela kuvvet ve nüfusundan çekindiği İsmail ağayı imhan etmenin çok zor olduğunu hesaba katan Şah, işi dostane şekilde ilişki kurmak suretiyle becermeyi düşünerek çeşitli nedenlerle İsmail Ağaya yakınlık gösterip, dostluk kurmuştu.

1930 senesi Nisan ayında Şino kasabası amiri, fena niyetiyle Şino'ya gelecek olan Rıza Şahla görüşmek için İsmail ağayı Şino'ya davet etti. Bundan evvel de, İsmail ağa birkaç defa Şahla görüşmüştü. İsmail ağa birkaç suvariden ibaret az bir kuvvetle Şino'ya gelerek hükümete misafir olmuştu. Bölük amiri Serheng Sarahan, İsmail ağaya fazla misafirperverlik göstererek hiç bir şüpheye fırsat bırakmıyordu.

Şahın Şino'ya gelmesini bekleyen İsmail ağa ile beraber az bir kuvvet bulunduğu fırsat sayan bölük amiri Şahın isteğini yerine getirerek İsmail ağayı ihanetle öldürdü. Bu olaydan sonra Hemedanlı Cafer Sultan'ın başkanlığında İranlılara karşı bir isyan daha yapıldıysa da bu isyanda muvaffak olmadı.

1914 savaşının başlangıcında İsmail ağa ve Kürt emirlerinden Bedirhani Abdulrezzak bey ile Şemdinanlı Nehri Şeyhi Ubeydullah'ın çocuklarından Seyit Taha ittifak ederek Rus Çar hükümetine katılıp, Kürdistan'ın milli haklarının elde edilmesine çalışmışlardı. 1917 ekim devrimine kadar Çar hükümetiyle el birliği yapan bu zevat, Sovyet devriminden sonra Türkiye'ye geri dönmeye kalınca Bedirhani Abdulrezzak bey Türkler tarafından tutuklanarak Musul hapishanesinde bir müddet hapsedildikten sonra, hakkında bir hüküm verilmeden öldürüldü. Seyit Taha ve Sımko ele geçmediklerinden hayatları kurtuldu.

Şeyh Sait Efendinin İsyan Hareketi

Halifeyi yabancı devletlerin egemenliğinden kurtaracak, İslamiyetin korunmasını sağlamlatacak inancıyla Mustafa Kemal Paşa'ya içten bağlılık gösteren Kürtlerin büyük bir

□ "Bitlis Askeri Mahkemesi, ilişkili görerek ifadelerinin alınmasına gerek gördüğü Şeyh Said Efendi ile Hasenan Aşiret Reisi Halit bey'in mahkemeye getirilmelerini istemişti. Şeyh Said Efendi, bu davete gelmediği gibi, evinin bulunduğu yere yakın bulunan Hınıs Mahkemesine giderek istinabe sureti ile (Hınıs'tan yazılı olarak Bitlise gönderilmek üzere) istenen ifadeyi vermedi.

□ "...Piran'daki Jandarma Karakol Komutanı, Şeyh Efendi ile beraber bulunan bazı kişileri tutuklayıp, Şeyhin nüfuzunu kırarak arzularını başarısız bırakmak istedi. Tutuklamaya başlayınca aralarında meydana gelen silahlı çarpışmada Şeyhin kardeşi Şeyh Abdurrahim ve arkadaşları 8 Şubat 1925 günü jandarmalardan birini öldürmüş, ikisini de yaralamışlardı."

Azadi örgütü lideri Cibranlı Halit bey.

(Doza Kurdistan Sayfa; 84)

kısmı Yunan savaşının kazanılmasında değerli hizmetlerde bulunarak başarının elde edilmesine yardımcı olmuşlardı. (*)

Yalnız sayıları sınırlı birkaç milletsever Kürt genci bu propagandaların yalan olduğunu bilip, inanmıyorlardıysa da, kimseye de anlatamıyorlardı. Yunanlılar-denize dökülüp savaş kazanıldıktan sonra Mustafa Kemal Paşa yüzündeki perdeyi yırtarak din ve dünya işini birbirinden ayırıp halifeyi saltanattan uzaklaştırdı. Türk, Kürt bütün islamın bilhassa Kürt din adamlarının kendisine karşı besledikleri sevgi ve güveni yok etmeye başladı. Mustafa Kemal Paşa dinsizliğe karşı her adım attıkça Türk, Kürt aydınları çok kıymetli bir şahsiyet olan Cibran aşireti reisi Miralay Halit beyin etrafında toplanarak 1922 senesinde istiklal anlamına gelen *Azadi* adı ile bir siyasi örgüt kurdular. Kürdistan'ı istiklaline kavuşturacak yeterli derecede bir savaş örgütünün gereğine inanan milletsever Kürt aydınları bunun icrasına çalışıyorlardı. Kürt subaylarından Bitlisli İhsan Nuri, Süleymaniyeli Mülazım İsmail Hakkı Şaveys, Hertulu Hürşid örgütün önemli üyeleriydiler. Erzurum'da bulunan örgüt merkezinden aldığı talimat üzerine Kürdistan'ın çeşitli yerlerinde teşkilatın geliştirilmesi görevini üzerine alan Mülazım İsmail Hakkı Şaveys Diyarbekir'e de uğramıştı. Diyarbekir'de ben, Cemil paşazade Kasım bey, Doktor Fuat, dava vekili Mehmet efendi -*Bave Tujo*- yani meşhur Hacı Ahti, Ekrem Cemil ve bazı diğer arkadaşlarında iştirakıyla örgütün bir şubesi açıldı. Diyarbekir şubesinin Erzurum'da bulunan merkezle ilişkisi şifre ile elden gönderilmek suretiyle Darahini şube başkanı fedakar gençlerden Teyib Ali aracılığıyla yapıyordu.

Kürdistan'ın her tarafında milli uyanıklık baş gösteriyordu.

Cemiyetin merkez heyeti azasından Bitlisli milletsever bir zat olan Yusuf Ziya bey Nasturiler aleyhine askeri hareket yapmakta olan tümende bulunan kardeşi Mülazım Rıza'ya çektiği telgrafın manası yanlış yorumlandığından, tümende bulunan Azadi teşkilatına dahil subay arkadaşlardan tümen kurmay subayı İhsan Nuri ve subay arkadaşları Rasim, Hürşid, Tevfik Cemil ile beraber komuta ettikleri askerlerle dağa geçerek, isyan ettiler. Bu isyana takviye edecek Kürdistan'ın hiçbir tarafında bir ayaklanma olmadığı gibi, isyan hazırlıkları içinde olan civar aşiretlerde de bir kıvılcığa olmadı. Dağda isyan halinde kalan İhsan Nuri ve arkadaşları bir savaş icrasına imkan bulamadıklarından, komutalarındaki askeri terhis ve kendileri de Suriye'ye iltica zorunda kaldılar. Suriye'den de İngilizlerin mandası altında bulunan Güney Kürdistan'a geçtiler.

Türk hükümetinin dikkatini çeken bu hareket incelenince asılan şehit Yusuf Ziya beyin telgrafının bu harekete sebep olduğu anlaşıldı. Esasen -*Azadi*- Cemiyetinin gizli teşekkülünden haber almış olan hükümet, bu teşekkülü yok etmeye bahane arıyordu. Bu telgrafi bahane ederek Cibranlı Halit beyi, Yusuf Ziya beyle Hacı Musa beyi ve yirmi kadar arkadaşlarını tutuklayarak Bitlis askeri mahkemesine getirdiler. Askeri mahkeme üyelerinden sivil Binbaşı Sari Hasan beyin bir ara bana anlattığına göre askeri mahkeme Halit bey ve arkadaşlarını suçlayacak kanuni bir sebep bulamıyordu. Yalnız Yusuf Ziya beyi zararlı propaganda yapmak suçundan üç sene müddetle sürgün edeceklerdi.

Ne çare ki kader yerini bulacak Kürdistan gaddar Türk ordusunun pençesi arasında kan ağlayacaktı. Halit bey askeri mahkeme başkanı Kadoköylü Miralay Ferit beyin rütbesinin, kendi rütbesi derecesinde olduğundan mahkemesinin kendisinden rütbece yüksek bir kişi tarafından yapılmasını kanuna uygun olarak istedi. Bu nedenle mahkeme riyasetine tayin edilen yeni başkan Elazığ tümen kumandanı Nurettin Paşa arabayla Bitlis'e yolculuğu sırasında araba kazara Maden deresinde devrildiğinden

paşanın ayağı kırılmış uzun müddet mahkemeye katılamamıştı. (**)

Bitlis askeri mahkemesi ilgilenecek ifadelerinin alınması na gerek gördüğü Şeyh Said efendi ile Hasenan aşiret reisi Halit beyin mahkemeye getirilmelerini istemişti. Şeyh Said efendi bu davete icabet etmediği gibi evinin bulunduğu civara yakın bulunan Hınıs mahkemesine giderek istinabe suretiyle de istenen ifadeyi vermedi.

Türklerin kötü niyetli olduğunu sezen efendi Genç, Çabakçur, Darahini ilçelerini dolaşarak halkı yekdiğeri ile barıştırmayı ve aralarındaki düşmanlığı kaldırarak ittifaklarını temin etmek suretiyle istikbalde yapılacak isyan hareketine esas kurmak istiyordu.

Devam edecek

(*) *Hakimeyit milliyet ve Halife İslamiyye isimli broşür 1925 yılında Yeni Gün matbaası Yirminci Yıl yayınları arasında Mustafa Kemal Paşanın emri ile 2 bin adet basılmıştı. Akis Dergisi, Sayı 4; 6 Kasım 1967 sayfa 15*

(**) *Merhum Şeyh Sait efendinin yakalanmasından sonra, biçimsel olarak adet yerini bulsun diye yapılan mahkemede Halit bey ve arkadaşlarına Bitlis Valisi ve Askeri Komutanı Kazım Paşanın emri ile idam hükmü verilerek derhal infaz edildi.*

"Encamderî"

Ez newêrim çî encama bîdem bêy bidumahîk anîna çîroka bapîrê xwe. Carekê min pîrsyar jê kir: erê çî li wî zelamê şerxwaz hat. ewê ku çîçîk girtî û eşandî û kuştî?

Bersiv da û got: "Kurêmin, rojekê kete di telhêkêde ji wan telhên ewî bi xwe vedayn. Kesê jî harîkarîya wî nekîr ji bo qurtalbûn û derkeftinê ji wê telhê. Hevalên wî yarî û tiranên xwe pêkirin û piştî xwe dayê.

Her lawaz û lawaz bû heta ku mirî û ketîye ser wê axa wî bi xwînê genîkirî. Balinde û tîlor hatin û tola xwe jê stand. çavên wî qoqilandin û înanê derê. Û çîçîk wesa bistirin ku çî cara li berî hingê wesa nebistiribûn."

Min jî gotê: erê bapîr ma navê wî zelamî ne Con Pol bû?

'Li ber hev danan'

Eveye ya ku ez êkser zivîrandim ve bo ser rewşa xwe ya taybetî: ez hestê bi hindê dikem ku tiştê hevpişkê hey li navbera min û wî tîlorê êxîr. Rewşa kesatiya min hevkûve digel rewşa girtiyekê asayî yê serçemandî û milî keç bo termanên kujekên xwe. Ez girtiyekê ramyarîme, ez xebatê dikem ji bo azadiyê. Mîna çîçîkê min berevanî ji azadiyê xwe kir, ne bes di zîndanê ve ku nuke di çîrmisim û diweriyem, lê ji dervey zîndanê jî, ku wela-tê min hemî dihête girtin. Hatime girtin û zîndanîkirin, lê weku çîçîkê min jî ew dît ya ku li pişt şîşên rikkehê diqewmît. Ez nuke yê li bilokê "EC". Wenakem bême guhartin, wenakem ku ez bikevme ber pên ewên ez daplosandim, azadayim û zîndanîkirim, weku çîçîkê min ew guhurin nevêt.

Ew dixwazin hizir û bîr û bawerên min yên ramyarî biguhurin. Pencên xwe di leşê min de birin û namûsa min li axê da. Heke ez girtiyekê asayî bam ev hemî pîtepêkirine ne dida sermin, çûnkî di piştastin ji hindê ku ez dê li hingê bo diserda birinên wan, bo amîrgerîya wan çemiyên. Lewra min sivikirinek bo sizayê xwe, ku dem wî dû salbûn, ji dest xweda. Û min pîte ji neda serhindê. Çilkên min ji ber min kirin û avêtime di zîdaneka vale, ya pîs û baş qepatkirîda, ku têda dihêm qutan û îşkencedan û azardan û gelek bîrsî dibim. Û weku çîçîkê, tîrsiyam ku ez jî li dawiyê bême kuştin. Lê bi rastî hiştî hevalê xwe yê biçûk ez ji diwêrim bêjim, ku min canekê hey ji bo azadiyê, ew danûstandina wan bitirs û bisehim wî na temirînit. Helbet, dibît bême kuştin, lê hindî yê saxbim, her weki nuke ez yê çewa, girtiyekê romanyarî û kes neşet wî biguhurît. Erê gelo ma me zor çîçîk nînin ji bo selmandina vê çendê? Dîroka me pire ji wan û bi terzekê xembar û behîdar: Mak Sonîs, Govnaz û Stagas û dê hêsta jî gelek ji wan di bilokê "EC" da hebin!

"Milkeçî"

Bapîrê min li ser rastiyê bû li demê ku gotî: Canê çîçîkê hey, canê serbestî û berxwedanêyê. Têhnîya serbestiyê bû, mir berî ku serî bi çemînit û milî keçbiket bo wî zordarî yê ku pêkul bi girtin û îşkencê kirin da ku milî li wê keçbiket.

Ez hestê bi hindê dikem ku tiştê hevpişkê hey li nevbêra min û wî tîlorê, îşkencedan û girtinê û kuştina wê. Çîçîkê canek hebû, li hemî dem û hemî cara nahête dîtin, heta dinav meda, em ev jîyandarên mirovane yên pîlbilind. Ji bo nimûne sehbike girtiyên asayî, dê bîni armanca wî ya êkê ewe webiketin, hindî jê bihêt demê girtina wî yê bisanehî û rehetbît. Dibîtin girtiyê asayî wê roja êkane ya ku ji bo wî dihête dan bo sivikkirina sizayê wî, bexîte ber metirsiyê.

Lê dibît girtiyekê dîtirê xwe li ber kujekên xwe biçemînit û dibît li ser hevalên xwe, yan jî ji bo lezkirine li berdana xwe. Mîna wî yê ku daxwazên zîndanîkerên xwe bi cih diînit, ew bîdirustî berûvajî çîçîkêyê dibistirît li demê bistirîn jê dihête xastin û bilind xwe di helavêjt li demê ku daxwaza livînekê bitinê jê diken. Di ser hindêra ku girtiyên asayî serbestî nemaye, lê ew neyê berhev û amadeye wê bivegerînit û mirovatiya xwe bi parêzît.

Ew dijîtin ji bona ku li demekê nêzik bête berdan. Li dawiyê jî eger demê girtina wî dirêj bû dê bite amîrek, hizar xwe naket û dê zîndanîkerên wî xwe bi ser wî da zalkên û hêza xwe bi ser wî da sepînin.

Ewe dumahîya çaverê bo çîçîkê di wê çîrokêda ya ku bapîrê min ji minragotî. Lê pa çîçîk nehat guhartin, pîsne bû çî cara jî wê dil li ser hindê nebû û li nik wî tixîbî jî mir.

"Çîçîk"

Carekê bapîrê min got ku zîndanîkirina çîçîkê gunehkarîyeka hovetî ya pîr mezine. Çûnkî çîçîk êke ji nişanên mezinên azadî û şadiyê.

Gelek caran behsê carê çîçîkê dikir û serhatîya zelamê vedigêra, ku êk bû ji xuştivîtirin hevalên wî, ka çawa çîçîk di rikkehêka biçûk da girt. Evca û jiber ku wê hest bi nemana serbestiya xwe kir, lewma êdî çîçîk weku cara jî nîva dilê xwe nebistirî û çî nema dilê wê pê xuşbît.

Ew zelamê ku bi wî karê hov rabûy her weki ba pîrê min nav lénay, daxaz ji çîçîkê kir ku wê biket ya ew jê dixwazît: ji kûratîya dilî bibistirît, daxwazên wî bi cihbinît û xwe biguhurît bo ku pêkbêt digel şadî, dilxuşî û weca wî. Çîçîkê guhnedayê, zelam pîr tingîjî û xwe li ser dijar kir, pitîr vegirastin êxiste ser çîçîkê da ku bibistirît, lê hem cara wê guhnedayê.

Zelamî pêngavên hartir havêtin. Rikkeh bi patekê reş nixaft, ronahîya ji ber çîçîkê birî, xwarin li wê qedexekir û di wê rikheha pîs da hêla girtî da ku birizît. Lê ew ma berdewam li ser xweragirtinê û guhnedêrkirina wî.

Bûbî Sandz nivîsevan û xebatkerekê ramyarî bû. Di sala 1954 li "Êrlanda jûrî" ji dayîk bû. Dû caran kefte di girtîgeha lanxkêşda. Bir-yara zîndanîkirinê bo demê 13 sala li derheqa wî hate dan. Li destpêka sala 1982 Bûbî Sandz keftî di gîrewa birçîbûnê da. Piştî 66 roja ji manggirtin û nexwarinê hiç, di zîndanêve mir. Sandzî di zîndanêve gelek çîrok, hozan û stîran nivîsandin, lê wî li bin navê xwe yê rast nebelavekirin, ji bona ku desthelatdarên bîrtanî çî ziyana negehînin kes û karên wî. Sandz hate nîyasîn wekû zîndanî û têkoşerekê ramyarî, pitir ji hindê wekû hozanvan û çîroknivîs. Ewe jî êke ji kurte çîrokên wî.

nivîsîna

Bûbî Sandz

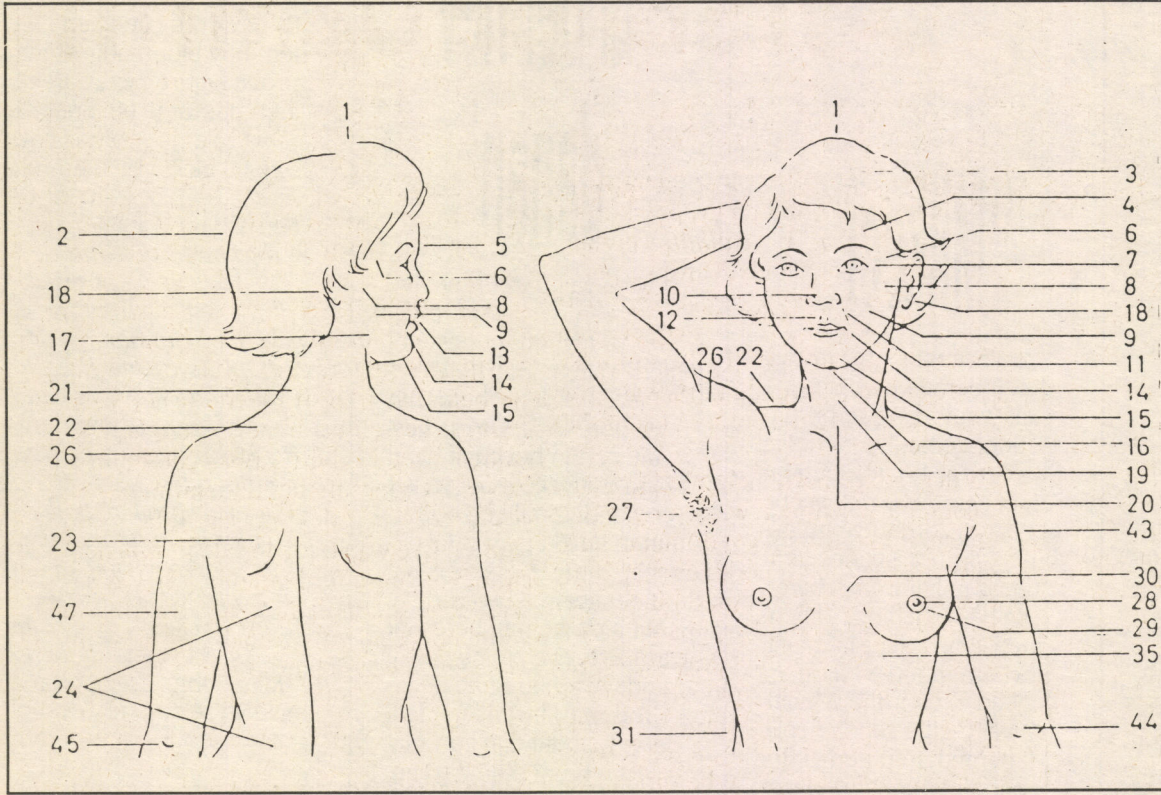
wergêrana

Rastî Hirorî

Anatomiya serê mirov

□ Enstîtûya Kurdî li Parîsê civîna sêyemînê a li ser rastnivîsîn û nûkirina zaravayê kurmançî li Brûkselê çêkir. Di vê civînê de gelek nivîskar, rojnamevan û zimannasên kurd bêşdar bûn.

Rojname me, bawere ku ev yeka ha bo zimanê kurdî kareke giring e. Bo vê çendê em encamên (neticên) vê civînê bo xwendevanên xwe li vêdê diweşînin.

Raportor; Memo YETKÎN

Kurdî	Tirkî	Fransizî	Îngilizî
1- 18 SERÎ	BAŞ	TÊTE	HEAD

1- tasa serî tepinkaserî, tēpa sêrî	kafa tasî kafatasî zirvesî	crâne sometet du crâne	crown of the head top of the head
2- patik	artkafa	occiput	back of tehe head
3- por	saç	chevelure	hair

4- 17 RÛ	YÛZ	FACE	FACE
----------	-----	------	------

4-5 enî	alın	front	forehead
4- pêşcênîk, beşik	alına çikintısı	bosse frontale	frontal eminence
5- navçav	iki kaş arası, belce	glabèlle	superciliary arch
6- cênîk	şakak	tempe	temple
7- çav	göz	ceil	eye
8- hinarik	elmacık	pommette	cheekbone
9- dêm, lam, rû	yanak	joue	cheek
10- poz, difin, kepû, lût, bêvil	burun	nez	nose
11- berrûmet	sillon naso-générien	nasolabial fold
12-	sillon sous-nasal	philtrim
13- dev	ağız	bouche	mouth
14- kujê lêvê	dudakların birleşme yeri	commissure des lèvres	labial commissure
15- çene, erzîng	çene	menton	chin
16- çenegeh	çene çukurcuğu	fossette mentonnière	dimple in the chin
17- çelefik, çen alçen	altçene	mâchoire supérieure	jaw
18- guh	kulak	oreille	ear

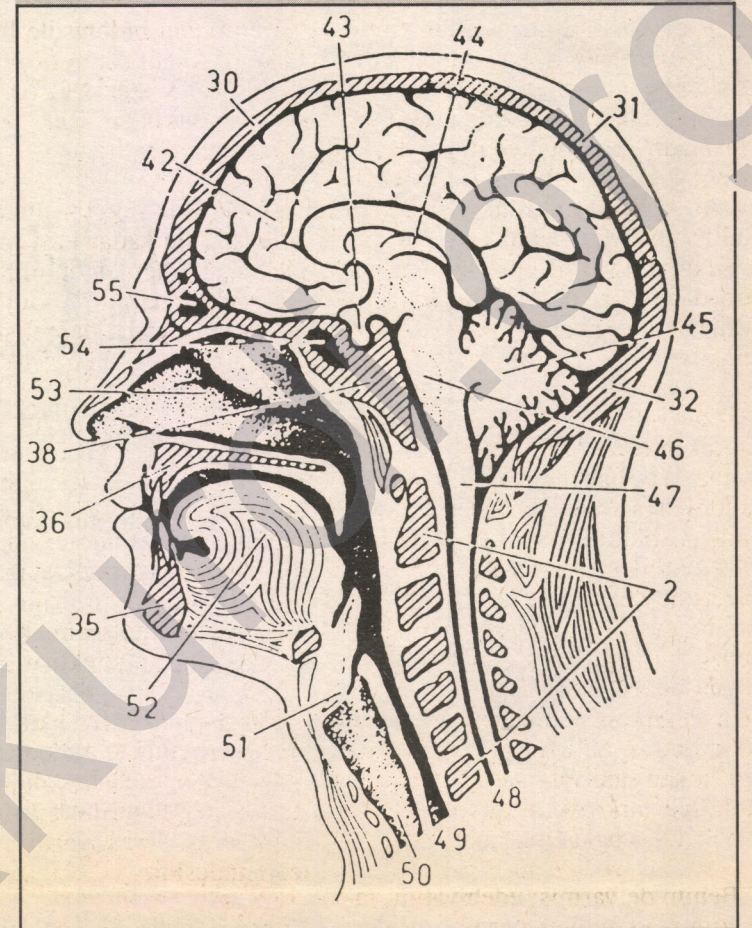
19- 21 STÛ	BOYUN	COU	NECK
------------	-------	-----	------

19- qirik	boğaz	gorge	throat
20- çala gerdenê	ossette sous-sternal	hollow of the thorax
21- çema stû	ense	nuque	nape of the neck

30-41 QERQÛDE	ÍSKELET	SQUELETTE	SKELETON
SKELET, kilox	kafatasî	crâne	skull

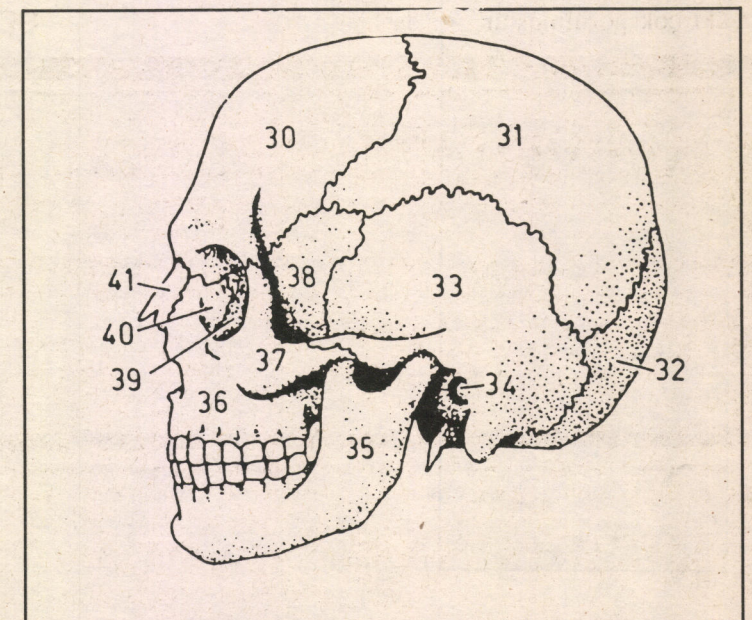
30- textikê eniyê, hestiyê eniyê	alın kemiği	frontal	frontal bone
31- tasa serî	çeber kemiği	pariètal	parietal bone
32- hestiyê patikê	arkakafa kemiği	occiput	occipital bone
33- hestiyê beleguhê	yanakafa kemiği	temporal	temporal bone
34- kerrika guh	kulak yolu	conduit auditif	external auditory canal
35- hestiyê çena jêrîn	altçene kemiği	maxillaire inférieur	lower jaw bone
36- hestiyê çena jorîn	üst çene kemiği	maxillaire supérieur	upper jaw bone
37- hestiyê hinarikê	elmacık kemiği	os malaire	cheekbone
38- hestiyê cênîkê	şakak kemiği	sphénoide	sphenoid bone
39- hestiyê krotika çav	altçene çav	ethmoide	etmoid
40- hestiyê kaniya çav	göz pınarı çav	unguis, os lacrymal	lacrimal bone
41- hestitên poz, difin, kepû, lût,	burun kemiği	os nasaux	nasal bones

42-55 SERÎ BAŞ TÊTE HEAD

42- mêtî	beyin	cervau	cerebrum great brain
43- hîpofîz	hipofiz	hypophyse	hypophysis
44- corpus callosum	nasirli cisim	corps calleux	callous corps
45- mêtîkok	beyincik	cervelet	little brain
46- pirika mêtî	Varoli köprüsü	pont de Varole	pons cerebri
47- pîvazoka mêtî	soğancık	bulbe	brain-stem
48- mêtîyê piştê	omurilik	moëlle épinière	spinal cord
49- sorsorik kirkirok	yemek borusu	oesophage	gullet oesophagus
50- zengilor	soluk borusu	trachée	trachea, windpipe
51- zimanê kirkirokê	girtlak kapağı	èpiglotte	epiglottis
52- ziman	dil	langue	tongue
53- valahiya poz, difin	burun boşluğu	fosse nasale	nasal cavity
bêvil, kepû, lût	şakak sinüsü	sinus sphénoide	sphenoidal sinus
54- sînûsa cênîkê	alın sinüsü	sinus frontal	frontal sinus

DÛMAHİK DÎ HEJMARA BÊ DE

İSVEÇ BARIŞ ÖRGÜTÜ NATO ÜYESİ NORVEÇ'İ SORGULUYOR

ABD, Norveç'i yalnızca Sovyetlere karşı bir üs olarak değil, Orta-döğuya kadar uzanabileceği bir köprü olarak düşünüyor!

SSCB • IRAN • AFGANISTAN

Qazideke Xumeynî çû Kremlînê

Qazideke (berpirsiyareke) taybetî yê Xumeynî bi navê Ayatullah Abdullah Javadî Amolî di 4'ê Çile de çû Kremlînê û mesajeke taybetî pêşkêşî Gorbaçov kir. Lê Yekîtîya Sovyet û Iran qala nave-roka vê mesajê nekirin. Lê belê tê texminkirin, armanca vê serdanê di derhaqa pêwendiyên Iran-Îraqê, ku li Cewwre bo rawestandina şer -ku heya niha hê negihîştine tû lihevhatinan- û herweha bo girêka Afganistanê ye.

Herwekû tê zanîn, dan û standinên Y. Sovyet û Iranê bi firotina çekên şerî bo Îraqê ji aliyê Y. Sovyet ve nexweş bûbûn. Lê, bi seknandina şer û herweha destpêkirina vekêşana eskerê Sovyet ji Afganistanê ev dan û standin ber bi başiyê ve çû.

Piştî vê serdanê, qazidê Xumeynî vegera Tahrane. Li aliyê din jî alikarê wezîrê derva yê Y. Sovyet û herweha berpirsiyarê girêka Afganistanê J. Volontsov çû Islamabadê, da ku bi berpirsiyarên hukumeta (kirdayetîya)

Pakistanê û herwisa bi yê grubên Mucahidên Afganî re bixi-ve. Çawa ku tê zanîn, berî rojekê ew çû bû Iranê bi serokê Komara Iranê Alî Hamaney û herweha bi serokên grubên Mucahidên Afganîyên ku li Iranê dimînin re hevdîtinek pêkanî bû. Ji xeynî vê, di roja 7'ê Çile de J. Volontsov li Pakistanê bi ser serokên Mucahidên Afganistanê re li ser hukumeta ku di pêş da bê sazîrîn jî axivî. J. Volontsov diyar kir ku, di duwarojê de ger hukumeteke nû li Kabilê saz bibe û di nava wê de bo hukumeta niha a Kabilê jî cih newe dayin, wê gavê Sovyet jî wê hêzên xwe yê ku li wê dê dimînin piştî çaxê kişandinê jî wê li wê dê bihêle.

Di civîna çapemîne de ji J. Volontsov hate pirsin ku, wê bo vê yekê çawa bikin; wî jî weha bersiv da: Wê bo vê yekê rêyekê bibînin. Lê belê tê xuyakirin ku, di nabêna wî û serokên Mucahidan de hindêk astengî derketine. Lê bi ser vê de jî wê ev civîn li Moskoyê carekê din bê pakenin.

Norveç ve Nato

İsveç, NATO ve Varşova Paktı arasında tarafsızlığı seçmiş bir ülke. Ancak bu konumu sık sık ameliyat masasına yatırılıyor. Bu politikanın sorgulanması, son yıllardaki skandallarla hız kazandı. Bu konuda ortaya çıkan tartışmalarda aktif tavır alan İsveç Barış Derneği; "tarafsız bir ülkenin daha güçlü bir savunmaya ihtiyacı olduğunu söyleyen Genel Kurmayın, silah şirketlerinin sözcülüğünü" üstlendiğini söylüyor. İki blok arasında tarafsızlık iddiasının ise ne denli boş olduğuna dikkat çekiyor. Derneğin dergisi PAX'ın 8. sayısında yeralan bir inceleme, bu ünlü "tarafsızlık" politikasını sorguluyor. "Askerler" diyor dergi, "İsveç'in savunulması gereken 100 millik kıyı şeridinden bahsederken 100'lerce millik kara sınırının bir NATO ülkesiyle komşuluğunu çok ender duyuyoruz". Soğuk savaş döneminde bu ülkenin (Norveç) ABD'ye derin bağlılığından bahseden dergi, bu ülkede olanların İsveç güvenliği için büyük önem taşıdığına dikkat çekiyor.

"Norveç'in Arkadaş Yüzünün Ardında Neler Var!"

Bu başlık altında NATO ülkesi Norveç'i analiz eden derginin yazdıkları il-

ginç. Biz buraya yazının kısa bir özetini alıyoruz.

Norveç, İsveçli bir turist için sevimli bir ülke. Ancak bu sevimliliğin arkasında yatanları bilmek de, ilgi çekici. Zira bu ülke yalnızca İsveçli turistler için değil, Amerikan askeri gücü için de değerli. Uzun tartışmalar sonucu Norveç'le ABD arasında, "Değerli Ülke Anlaşması" adı altında askeri bir anlaşma yapıldı. Bu anlaşmanın gizli içeriğinden bir bölümü de dışarı sızdı. İşçi Partisi'nin Savunma Bakanı Johan Jörgen Holst yeni anlaşmanın Amerikan uçak gemilerine destek vaad ettiği haberini doğruladı. Bu vaad, savaş gemilerine cephane vermek, bakımını üstlenmek vb. içeriyor. İşçi Partili Savunma Bakanı uzun vadeli bir savunma güvenliği açısından antlaşmayı memnuniyetle karşılıyor.

Ancak tanınmış güvenlik politikası eleştirmeni Theo Koritzinky Savunma Bakanı gibi düşünmüyor. Bu anlaşmanın Amerikan deniz saldırı stratejisine eldivenin ele uyması gibi oturduğunu söylüyor.

Nedir bu strateji?

Özellikle Reagan döneminde gelişen bu strateji kriz ya da savaş durumunda Amerikan savaş gemilerinin Kuzey denizi ve Brendts denizine girerek Sov-

yetlerin Murmansk'taki stratejik atom silahını tehdit etmeyi öngörüyor. Sovyetlerin atom silahlarından arındırılmış bölge önerilerine karşın -ki buna Leningrad da dahil ediliyor- ABD, barış zamanında da bölgedeki askeri varlığını artırıyor. Bu bölgede savaş sonrasında en büyük askeri manevrasını -Teamwork- yaparken, saldırgan bir atom silahı stratejisi hazırlıyor. Bunun Norveç güvenliği için garanti olması değil, ama Norveç'i ilk hedef haline dönüştürmesi kesindir.

"Komünist Avı"

Norveç'in ABD'ile olan işbirliğinin yalnızca kriz durumunda devreye sokulacak bir stratejiden ibaret olmadığını ama Norveç'in siyasal coğrafyasına müdahale eden bir işbirliği olduğunu da söyleyen derginin bu konuda yazdıkları oldukça ilgi çekici.

"Norveç soğuk savaşın en hareketli günlerinde aktif bir rol üstlenmişti. NATO'ya girmeden hemen önce CIA'ile işbirliği içinde 'karşıt düşünceler' başladı. Hükümet, polis, asker, sivil makamlar ve sendikaların işbirliği ile bir izpiyon örgütü inşa edildi. Amaç solcuların fişlenmesiydi. Stratejik konumu, Filandiya ve İsveç'e yakın olması vb. nedenlerle ABD'nin yeraltı faaliyetlerinin önemli bir üssü olma işlevine sa-

bip oldu. Norveç havaalanları U2 uçuşlarının hizmetine verildi. NATO'ya girdikten sonra Mackartizm'in uzantısı olarak komünist avı Norveç'te tam bir cadı avına dönüştü. Norveç Atlantik Paktı Anlaşması ile barış ve savaş zamanında komünizme karşı savaş görevini üstlendi. Güvenlik polisi '5. Kol'a' karşı harekete geçirildi. Bu sabotajdan propogandaya kadar geniş bir faaliyeti içeriyordu. Savunma eleştirmenleri bile 5. Kol olarak fişlendi. Tarihi Kari Enholm'e göre bu dönemde 300.000 kuzeyli fişlendi. NATO propogandası 1951'de kurulan 'halk ve savunma' komitesiyle sürdürüldü. Norveç'in büyük kitle organizasyonlarından 77'si hükümetin NATO politikasını destekleyen propogandalar yaptı. Basının da desteğini aldılar, bu tarihsel perspektifte Norveç'in en büyük barış hareketi 'Atom Silahlarına Hayır!' in, niçin Norveç'in NATO üyeliğini tartışmayıp, kendini genel bir atom silahı aleyhtarlığı ile sınırladığını anlayabiliriz".

PAX'ın araştırmasına göre, ABD'nin bir "Muz cumhuriyeti"ne çevirdiği Norveç, yalnızca Sovyetlere karşı bir üs olarak değil, aynı zamanda "Orta-doğu'ya kadar uzanabileceği" bir köprü olarak düşünülüyor.